

Varför blev det ett liv utan liv? Svart fotobok

Omvårdnad i sjukvården men brist på empati i socialtjänsten. Anders Schönborg dokumenterade Angelicas liv och slogs för hennes rättigheter.

Första gången Anders Schönborg träffade Angelica var en vacker sommardag med sol. Gänget på bänken i Stockholmsförorten Högdalen hade precis fått bidrag och pensioner och hade gott om öl, vodka och cigaretter. När Anders frågade om han fick ta bilder för att använda på den fotokurs han gick svarade de: "Gör det, skriv i tidningen, gå till tv, visa hur vi har det". De flesta var män och Angelica kretsade runt och närmade sig sakta. Hon ville inte gå fram till en okänd. Håret hängde ner och dolde ansiktet.

– När håret föll undan såg jag spåren efter operationer. Angelica hade en stor utanpåliggande cancerumör vid sidan om näsan och saknade även gom och tänder. Hon kunde inte artikulera och det gjorde det svårt att förstå vad hon ville uttrycka.

Det här var 2013. Anders fortsatte åka till Högdalen även efter att fotokursen var slut. En dag blev han sittande ensam med Angelica. Då ville hon berätta.

– Hon gjorde det under stor vända och gråt, med många uppehåll. Jag tror inte ens hennes familj har kännedom om det oerhörda övergrepp hon utsattes för under fyra år och som tog sin början när Angelica bara var sju år gammal. Nu var hon 37.

Angelica hade varit utsatt för övergrepp av en person som hon kallade för sin barnvakt. En man som senare blev dömd för övergrepp på andra minderåriga flickor. Angelica antydde att mannen hade en nära relation till familjen.

– När han hotade att döda såväl Angelica som hennes familj upplevde hon att det var på fullaste allvar.

Hon angav honom aldrig, och när det hela blev uppdagat fick hon en örfil.

Anders fortsatte följa Angelica. Hon bodde med sin Raymond på Koppargården som senare blev riksbekant för en helt annan skandal, då inom äldreomsorgen. Där hade de det bra med rymliga rum, dusch och eget pentry.

– Sedan skulle riskkapitalet ta över. Då drog man ner från sex till två personal på vissa avdelningar enligt uppgifter som jag fått från tidigare anställda. Så drog karusellen igång, säger Anders.

Angelica, Raymond och de andra boende blev flyttade, i tron att de skulle komma tillbaka efter en renovering. "Ta bara med er det ni behöver för fem–sex dagar," var beskedet de fick.

– Folk lämnade sina personliga tillhörigheter, fotoalbum, cd-skivor och gitarrer, tog bara med lite underkläder, mediciner och tandborste.

Angelica placerades på palliativa avdelningen på Stockholms Sjukhem, Raymond skulle inte få vara där. Fastän personalen sa att de inte klarade Angelica utan honom. Till slut fick han en mindre säng i hennes rum. Men man poängterade att han inte skulle ha rätt till mat. När Anders kom åt Raymond råa hotdogs direkt ur paketet.

– Man gör som man vill med de här människorna. De kan inte föra sin egen talan. De är väldigt hjälplösa och ingen utomstående vet vad som pågår. Mer än socialsekreterarna som är skitträdda för sina chefer, säger Anders.

Om socialsekreteraren hjälpte Angelica att komma till cellgiftsbehandlingen när hon inte hade pengar till tunnelbanan resulterade detta i en utskällning från en överordnad.

– När jag samtalade med personalen kunde det hända att de ringde mig dagen efter för att ängsligt fråga: "Du spelade väl inte in, med dold mikrofon, det jag sa igår?" De ville absolut inte bli citerade med namn.

De ägodelar som blivit kvar på Koppargården skulle eldas upp.

Det lyckades Anders att stoppa i sista sekunden. Men bara sådant som rymdes i ordinära flyttkartonger kunde räddas. Inte möbler de själva hade skaffat eller gardinerna som Raymond sytt.

Paret fick bara allt mindre och mindre rum att bo i på Skarpnäcksgården i södra Stockholm.

– Två personer, varav den ena döende, bodde så trångt att man fick klättra över en säng för att komma till den inre sängen. Med toalett och dusch i korridoren.

Anders engagerade sig hela tiden. Frågade: Ska det vara så här? Men det gick inte att lösa. Det var för dyra rum. Stockholms stad hade inga rum för gifta par. När Anders kom och hälsade på var det uppenbart att ingen hade tillsyn.

– Det var avföring, urin, spyor, matrester i en enda röra. En skumgummimadrass som jag aldrig hade velat sätta mig på. Inte ens när Raymond var okontaktbar ringde personalen efter ambulans. "Doktorn kommer på torsdagar".

Anders beskriver en stor skillnad mellan sjukvården och socialtjänsten.

– När man tog emot Angelica för strålning, då var det sådan människokärlek. Men på boendet – hon stank så fruktansvärt, det gick så långt att de klagade flera rum bort. Då hängde de in en doftgran. På slutet lyckades de förstå att de skulle göra ren Angelicas mun.

Angelicas medicinlista var två A4-sidor. Denna medicinering fick hon kostnadsfritt. Men hennes ansökningar på tre sidor till socialtjänsten var svåra att fylla i, inte ens den som skulle hjälpa henne med det klarade det. Så det var inte så ofta hon fick de 1400 kronor i månaden som var hennes bistånd, eftersom hon hade mat och boende. Förskott, för att hämta ut medicin som ordinerats för tillfällig behandling i samband med sjukhusbesök, var omöjligt att få.

– Nu måste Angelica visa prov på god vilja, var socialsekreterarens svar. Hur "god vilja" skulle ge Angelica pengar till medicin framkom inte. Det är synd om den personen

som får en sån människosyn. Som tvingats in i det. På frågan varför Angelica inte kunde beviljas sjukpension blev svaret "Angelica har ingen diagnos". En döende och svårt sjuk människa, blind på ett öga och som inte kan tala så att någon annan än hennes make förstår, säger Anders Schönborg.

Han förstår inte dubbelheten, tycker att systemet är utstuderat. Omvårdnaden i vården och bristen på empati i socialtjänsten. Menar att en del av skillnaden ligger i att du har dig själv att skylla som missbrukare.

– Men flertalet har inte det. Det är nästan alltid något med barndomen, en del torskar första gången de smakar alkohol. Man tycker att man kan vara sträng för att det här är självförvållat. Men det kanske är så att du har drogat på grund av adhd eller våldtäkt. Ingen av socialarbetarna visste varken Angelicas eller Raymonds bakgrund och historia. Då kanske hjärtat hade veknat. Men ingen frågade heller. Jag har försökt representera Angelica med personer på flera olika chefsnivåer. Jag kom ingen vart. Attityden var hela tiden kall och hård.

I januari 2016 gick Angelica bort, 39 år gammal.

– På begravningen – prästen och kyrkan avrundade det hela med, ja de skymfde henne, med att säga: "Vi tackar gud för vad han gav Angelica". Det blev så grymt, hela hennes liv, allt hon hade fått utstå.

Anders Schönborg

Aktuell: Med fotoboken Liv utan liv

Formgiven av Greger Ulf Nilsson, förlag Art and Theory Publishing.

Ålder: 72 år

Bor: Borgunda, Falköpings kommun

Bakgrund: Byggnadstekniker som sysslats med lite av varje, föddes in i ett byggnadsplåtslageri, lantbrukare under 23 år och drivande för ekologisk odling och ekomjolk, pionjär inom

Svensk vindkraft.

Fototeknik: Film – svart/vit

Utnämnd till "svensk mästare i svartvitt analogt foto" år 2006 av tidningen FOTO. Ställt ut i Sankt Petersburg, Helsingfors, Singapore och Sverige.

Hur boken kom till: "Jag deltog i en workshop på Fotografiska i Stockholm under sommaren 2013 där alla skulle utveckla ett tema för sina bilder. Av en slump hamnade jag i Högdalen som jag hade fått veta var en samlingsplats för utslagna. Jag närmade mig dem, och sa som det var – att jag ville dokumentera deras situation. Det väckte deras intresse och entusiasm. Jag började följa Angelica, ibland sågs vi varje vecka, fram till hennes död 2016."

Anders kommer gärna och berättar om sitt projekt.

Text: Anna Fredriksson

BILD: Anders Schönborg

vindvis@telia.com